

КОЛЕКТИВНИЙ УРОК НА ТЕМУ:

«Вправи і задачі на застосування випадків додавання і віднімання двоцифрових чисел»

Л.Ю. Москалюк,
вчитель
м. Ізюм,
Харківська обл.

Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток

Урок математики. 2 клас

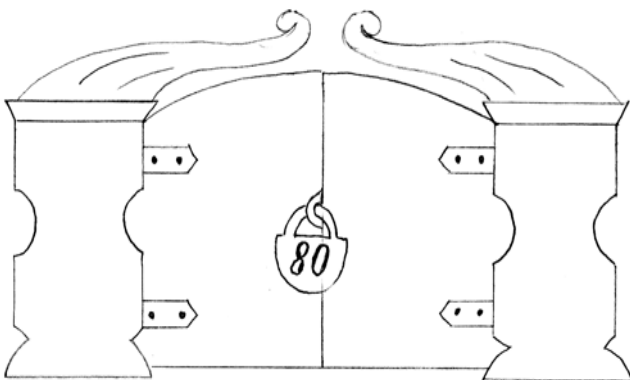
Мета. Навчити учнів правильно додавати двоцифрові числа без переходу через десяток. Розвивати вміння замінювати двоцифрові числа сумою розрядних доданків, кмітливість. Виховувати пізнавальний інтерес.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку.

Посміхнемося ще раз,
Бо у нас найкращий клас.

Вчитель. Посмішка і хороший настрій будуть вам сьогодні дуже потрібні. Бо йтимемо ми чарівними стежинками на пошуки математичної скарбнички. Якись із них будуть вам знайомі, а інші ще зовсім не звідані. Дорогою ми повинні відшукати п'ять ключів від чарівної скриньки. Стежинки знаходяться за цією брамою.

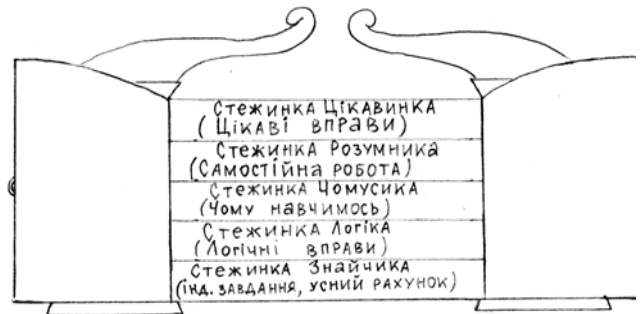
II. Повторення вивченого матеріалу.

— А щоб браму цю відчинити, потрібно розв'язати таку задачу.

Ішов зайчик Куций хвіст
І з городу моркву ніс:
30 — у торбинці, 50 — в корзинці.
Хто скаже відразу,
Скільки буде разом? (80)

— Порівняйте свою відповідь із числом, яке знаходиться на замку. Потрібно гарно, каліграфічно записати це число.

1. Каліграфічна хвилинка: 80 — характеристика числа.
— Отже, браму відчиняємо:

— Першою стежинкою нас поведе веселий чоловічок Знайчик. Тут ви повинні показати свої знання і відшукати перший ключик.

(Вивішуємо на дошці Знайчика).

2. Диференційовані завдання.

1) Завдання на картках з контрольними картами.

$40 + 20 + 8$		$60 + 7$		$40 + 20$	
$6 + (70 + 30)$	червона	$4 + 70$	синя	$6 + 3$	жовта
$(12 - 8) + 60$		$30 + 50 + 4$		$60 + 9$	

Розкажіть Очку

(Картки кожного типу по 4 з подібними завданнями).

2) Математичний диктант.

– Усі, хто не отримав карток, допоможуть Знайчиківі полагодити доріжку.

21	22	23		25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36		38	39	40
41	42	43	44		46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57		59	60
61	62		64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75		77	78	79	80
81		83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98		100

У кожному рядку не вистачає камінця. Запишіть пропущені числа, починаючи з першого рядка.

– Порівняйте з контрольною картою:

24	37	45	58	63	76	82	99
----	----	----	----	----	----	----	----

– Якщо у вас усі числа співпадають, то ви знайшли перший ключик. Позначте його на індивідуальному маршрутному листі.

– Прочитайте записані числа і назвіть у них кількість десятків і одиниць.

– Доріжка Знайчика стала рівненькою.

Давайте пройдемося по її третьому рядку:

Лічба: 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40.

– Молодці. Жодного разу не спіткнулися.

А чи відшукали ключик діти, які працювали на картках, ми зараз дізнаємося.

– Дістаньте контролну карту, що знаходиться поза картою із завданням.

$40 + 20 + 8 = 68$
$6 + (70 - 30) = 46$
$(12 - 8) + 60 = 64$

– Звірте відповіді. Якщо вони співпадають – ви також знайшли свій ключик. Він на зворотному боці картки із завданням.

– Відмітьте його у маршрутному листі.

3. Усний рахунок.

– А що це за господиня нас зустрічає?

(Вивісити на дошці Сороку-Ворону).

Діти. Сорока-Ворона.

– А що вона робила у відомій вам лічилці?

Діти. Кашку варила.

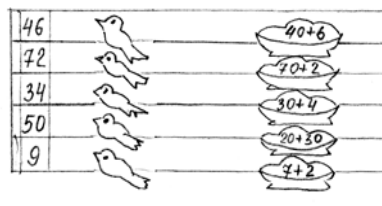
– А ви зможете зварити кашку для її пташенят?

Це ми зараз перевіримо.

У класі є п'ять кухарів, які приготували кашу. (Роздати п'ять моделей тарілок).

- Ви знаєте, хто такі кухарі?
- А чому їх так називають?
- Отже, кухарі зараз рознесуть кашку.

(Приклади на каші мають відповідати числу біля пташенят).

– Але пташенята вередливі: якісь хочуть солону, інші – солодку. Чи правильно поставлені тарілки? Ви всі – контролери. Перевіримо роботу кухарів.

(Діти сигнальними картками перевіряють правильність виконання завдання).

II. Логічні вправи.

– Ось уже позаду перша стежинка.

Другою стежинкою нас поведе Логік.

(На дошці з'являється ще один чоловічок).

Він підготував вам такі завдання:

1.	24	45	70	62	9	45	92
----	----	----	----	----	---	----	----

– Яке число зайве?

– Чому?

(Повторення одноцифрових та двоцифрових чисел).

2. Який зв'язок між цими числами та кольоровими зірочками в кожному крузі?

– Ви впоралися із завданнями Логіка, і він усім дарує другий ключик. Відмітьте його в маршрутному листі.

Ці знання будуть потрібні нам на наступній стежинці, якою нас поведе ще один чоловічок Чомусик.

III. Повідомлення теми уроку.

– Тут ми навчимося додавати двоцифрові числа.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Робота за таблицею.

$\begin{array}{r} 34 \\ \square + \square \end{array}$	+	$\begin{array}{r} 52 \\ \square + \square \end{array}$
$\square + \square$		$\square$

– Який перший доданок?

– Який другий?

– На які розрядні доданки поділяються?

(Після відповідей перевіряють картки).

$$\boxed{30} + \boxed{4}$$

$$\boxed{50} + \boxed{2}$$

– Як зручніше додавати ці доданки?
(Після відповідей перевертаю картки). $\boxed{80} + \boxed{6} = \boxed{86}$

Висновок. Додаючи двоцифрові числа, десятки додають до десятків, одиниці до одиниць.

2. Первинне закріплення. Робота за підручником.
  - 1) Вивчення правила.
  - 2) Фронтальне розв'язування прикладів.
  - 3) Фізкультхвилинка.

4. Робота над задачею.

Задача. На початку року в дитячому садку було 36 дівчаток і 42 хлопчики. Прийняли ще 11 дітей. Скільки дітей стало в дитячому садку?

Було	
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

- Про що говориться в задачі?
- Скільки було дівчаток?
- Скільки було хлопчиків?
- Скільки дітей прийняли?
- Що питається в задачі?

(Після кожної відповіді дітей перевертати відповідну картку).

Було	
Хлопчиків	42
Дівчаток	56
Прийняли	11
Стало	?

Аналіз задачі та її розв'язування.

– Хто зрозумів, як додавати двоцифрові числа – помітьте третій знайдений ключик.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

– Наступною стежинкою нас поведе Розумник. Він хоче перевірити, чого ми сьогодні навчилися.

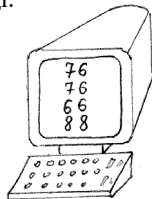
1. Самостійна робота.

– Цей чоловічок дуже любить працювати за комп'ютером і вже порахував приклади (за підручником).

Давайте позмагаємося з цією розумною машиною і доведемо, що вміємо рахувати не гірше.

(Діти виконують завдання).

– Зараз «увімкнемо» комп'ютер, і на екрані з'являться правильні відповіді.

– Порівняйте свої відповіді. Якщо вони співпадають – четвертий ключик ваш.

(Діти «сигналізують» про правильність виконання).

– Але машина не може мислити і пояснити, чому саме така відповідь, а не інша. Поясніть, як ви обчислювали приклади.

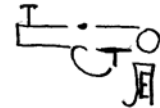
VI. Цікаві вправи.

Нас ще чекає стежинка Цікавинка.

У цих малюнках «сховалися» слова, а у словах – числа. Відгадайте їх.

(Сорока, 40)

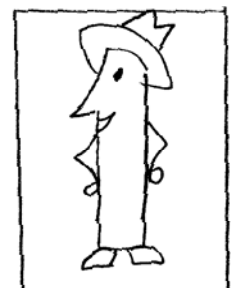
(шестолет, 100)

Складіть приклади, де ці числа 40 і 100 будуть сумою. – Із завданням ви впоралися. Останній ключик знайдено, всі стежинки позаду.

– А ось і математична скринька, відчинимо її.

– Так, тут багато чисел. Як ви думаєте, чому?

– У вас на партах також є числа. Давайте зробимо їх живими. Нехай з'являться у них обличчя, ручки, ніжки, спіднички, капелюшки та інше.

– Нехай у математичній країні нам із ними буде весело та цікаво.

VII. Підсумок уроку.

(За кількістю «знайдених» ключів можна з'ясувати, які учні найкраще працювали на уроці).

Т.Г. Чумаченко,
вчитель
м. Татарбунари,
Одеська обл.

Усне додавання та віднімання в межах 100

Фрагмент уроку

Мета. Повторити і закріпити вивчений матеріал.

Гра «Вігадай, хто прийшов у гості?»

Якщо обчислите правильно приклади, то дізнаєтеся,
хто сьогодні завітав до нас на урок.

В Л О И Ч С К Ц Я Ь
89 67 46 29 44 55 41 43 43 90

$45 + 4 = 89$	В	$23 + 44 = 67$	Л
$34 + 12 = 46$	О	$13 + 16 = 29$	И
$54 + 35 = 89$	В	$52 + 3 = 55$	С
$86 - 42 = 44$	Ч	$23 + 6 = 29$	И
$59 - 30 = 29$	И	$84 - 41 = 43$	Ц
$47 - 6 = 41$	К	$96 - 23 = 73$	Я

К І П О В Н И Т А С
39 77 14 13 52 53 68 21 93 100

$27 + 12 = 39$	К	$44 - 30 = 14$	П
$36 - 23 = 13$	О	$62 + 15 = 77$	І
$73 - 52 = 21$	Т	$76 - 24 = 52$	В
$47 + 21 = 68$	И	$85 - 32 = 53$	Н
$20 + 19 = 39$	К	$66 + 2 = 68$	И
		$15 + 24 = 39$	К

А Ж О З К Ї Ь Ц У Є Р
59 71 92 15 41 75 14 45 17 21 26

$29 - 14 = 15$	З	$75 + 20 = 95$	Ї
$37 + 22 = 59$	А	$89 - 18 = 71$	Ж
$33 - 12 = 21$	Є	$36 + 23 = 59$	А
$85 - 30 = 45$	Ц	$82 - 41 = 41$	К
$38 - 24 = 14$	Б		

Л.П. Павленко,
вчитель-методист
м. Дніпродзержинськ,
Дніпропетровська обл.

Додавання двоцифрових чисел у межах 100 без переходу через десяток

Фрагмент уроку

Мета. Вчити дітей вільно рахувати в межах першої сотні без переходу десятка. Вдосконалювати навички творчої роботи над задачею.

1. Повідомлення теми і мети уроку.

Лічиль у межах сотні сьогодні ми будемо,
І про периметр ми не забудемо.
Розкажемо про квадрат на додачу
І творчо розв'яжемо цікаву задачу.

2. Розв'язування прикладів.

— Зараз побачимо, чи рахувати ви добре вмієте?
(Працюють за підручником № 377, розглядають способи розв'язання та запису прикладів. Підручник спочатку закритий).

— Як би ви порахували приклад?

$53 + 45$

(Діти називають свої версії усно чи пишуть на дошці. Вчитель систематизує записи).

1) $53 + 45 = (50 + 40) + (3 + 5) 90 + 8 = 98$

2) $53 + 45 = 53 + 40 + 5 = 93 + 5 = 98$

3) 53

45

98

4) $53 + 45 = (5д + 4д) + (3 + 5) = 90 + 8 = 98$

$9д + 8од = 90 + 8 = 98$

(Відкривають підручник, дивляться № 377, 378, виконують із коментарем).

Самостійно виконують № 379 із взаємоперевіркою, коли потрібно і в парі. Закріплюють способи).

3. Розв'язування задачі.

Добре вміємо рахувати.

Спробуємо, друзі, задачу розв'язати.

(Робота над задачею № 380. Аналіз задачі. П'ятеро учнів за бажанням працюють біля дошки).

— Діти, бажано знайти всі способи розв'язання та запису задачі.

1 спосіб

1) $5 + 8 = 13$ (кг) — разом у відрі й кошику.

2) $13 + 13 = 26$ (кг) — усього.

Відповідь: 26 кг слив усього.

2 спосіб

1) $5 + 8 = 13$ (кг) — разом у відрі й кошику.

2) $5 + 8 = 13$ (кг) — у ящику.

3) $13 + 13 = 26$ (кг) — усього.

Відповідь: 26 кг слив усього.

3 спосіб

1) $5 + 8 = 13$ (кг) — разом у відрі й кошику.

2) $13 + 5 = 18$ (кг) — 2 відра і 1 кошик.

3) $18 + 8 = 26$ (кг) — усього.

Відповідь: 26 кг слив усього.

4 спосіб

1) $5 + 8 = 13$ (кг) — разом у відрі й кошику.

2) $13 \times 2 = 26$ (кг) — усього.

Відповідь: 26 кг слив усього.

5 спосіб

1) $5 \times 2 = 10$ (кг) — 2 відра.

2) $8 \times 2 = 16$ (кг) — 2 кошики.

3) $10 + 16 = 26$ (кг) — усього.

Відповідь: 26 кг слив усього.

6 спосіб

- 1) $5 + 5 = 10$ (кг) – 2 відра.
- 2) $8 + 8 = 16$ (кг) – 2 кошики.
- 3) $10 + 16 = 26$ (кг) – усього.

Відповідь: 26 кг слив усього.

7 спосіб

$$(5 + 8) + (5 + 8) = 26 \text{ кг}$$

Відповідь: 26 кг слив усього.

8 спосіб

$$(5 + 8) \times 2 = 26 \text{ (кг)}$$

Відповідь: 26 кг слив усього.

*О.В. Левандович,
С.М. Смолігонець,
вчителі
м. Чернігів*

Віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток

Задачі на дві дії, у яких результат першої дії треба порівняти з одним із даних задачі

Бінарний урок з математики та інформатики. 2 клас

Мета. Закріпити знання загального випадку віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток; повторити правила віднімання та додавання, розв'язуючи приклади та під час усного рахунку; формувати обчислювальні навички; формувати вміння розв'язувати задачі на дві дії, в яких потрібно порівняти результати першої дії з одним із даних задачі; закріпити навички усної лічби, розв'язування простих задач, самостійної роботи; розвивати логічне мислення, мовлення учнів, увагу, пам'ять, уміння зосередитися в незвичайних умовах навчання; піднімати емоційний настрій шляхом використання пригодницьких елементів, сюрпризних моментів; виховувати самостійність, колективну співпрацю в малих групах, доброзичливе ставлення один до одного; виховувати інтерес до успіхів у математиці та почуття відповідальності під час роботи з комп'ютером.

Обладнання. Малюнок космічного простору з етапами уроку; ракета з геометричного матеріалу (на дошці й у кожного учня); бортові журнали (зошити у кожного учня); картки з цифрами; таблиці з правилами усного додавання та віднімання двоцифрових чисел; магнітофонний запис космічної музики для фізкультхвилинки; зірочки (як оцінки); короткий запис задачі; роздатковий матеріал; комп'ютерні завдання; комп'ютерна програма «Сходінки до інформатики» – «Математичний космодром».

Хід уроку

I. Організаційна частина. Мотивація навчальної діяльності.

Вчитель. Я дізналася, що в Країні Знань проводиться набір до загону юних космонавтів, і вирішила, що саме наш клас повинен спробувати вступити до цього загону. Протягом кількох днів у класі проводився набір 12 найкращих, найрозумніших, найдисциплінованіших учнів. І ось ви тут. Вас чекають випробування, різні завдання. Чи готові ви до них? За правильну відповідь ви будете отримувати зірочку. Той, хто набере за урок більше двох зірок – буде зарахований до загону юних космонавтів.

Девіз уроку (читають хором):

Щоб нам злетіти до зірок –
Новому вчимося крок за кроком.

Вчитель.

Не урок, а справжнє свято,
Бо полинемо у світи.
Мандруватимем завзято,
Юний друже, я і ти!
На невідому планету
Корабель віднесе нас.

9 спосіб

$$(5 \times 2) + (8 \times 2) = 26 \text{ (кг)}$$

Відповідь: 26 кг слив усього.

– Молодці, ви знайшли 9 видів запису задачі. Звісно, не всі вони науково грамотні й раціональні, але всі можливі в житті до використання. А знайдіть найграмотніший вид запису розв'язання цієї задачі. Підкресліть його.

(Діти знаходять, підкреслюють, доводять. У зошиті записують свій власний спосіб і той, що найбільш сподобався чи найбільш раціональний. Решту пишуть на дошці).

Всі готові? Тож – рушаймо!

До роботи, другий клас!

Починаємо крокувати. Якщо завдання виконане – можна робити наступний крок випробувань. Майбутні космонавти повинні бути спритними, кмітливими.

II. Оголошення мети та теми уроку.

А метою нашої підготовки буде повторення вивченого на попередньому уроці, а саме: розв'язування прикладів на віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток та розв'язування задач.

III. Актуалізація опорних знань.

1. Мозкова атака (усний рахунок).

Використовуючи написані слова, прочитай і розв'яжи приклади.

Сума

$$40 + 30$$

Різниця

$$80 - 50$$

Збільшити на

$$43 + 5$$

Зменшити на

$$67 - 3$$

Відняти

$$50 - 1$$

Додати

$$39 + 1$$

Утвори числа, назви наступне та попереднє.

$$4 \text{ дес. } 8 \text{ од.}$$

$$9 \text{ дес. } 3 \text{ од.}$$

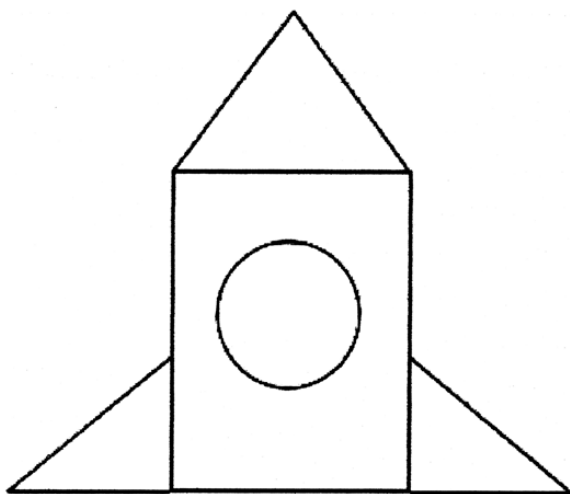
2. Групова робота (робота в парах).

– Успішно пройшли перше випробування. Космонавти повинні вміти працювати разом. Спробуємо попрацювати парами. Наступний крок до зірок – робота з геометричним матеріалом. На кожній парті – конверт з геометричними фігурами (три трикутники, круг та прямокутник). Викладіть із них зореліт – космічну ракету.

– З яких геометричних фігур складається?

– Яка фігура складає корпус ракети? Яка фігура називається прямокутником?

– Виміряйте довжину сторін прямокутника та обчисліть периметр. Як знайти периметр прямокутника?

— Хто знає прізвище та ім'я космонавта, який першим полетів у космос? (*Юрій Гагарін*)

— А яке ім'я та прізвище першого космонавта України? (*Леонід Каденюк*). Розв'яжіть задачу.

Політ першого космонавта Юрія Олександровича Гагаріна почався о 9 годині 7 хвилин, а закінчився о 10 годині 55 хвилин. Скільки часу тривав політ Ю. Гагаріна?

3. Хвилинка каліграфії. (Пояснює учень).

Наступник крок до зірок — хвилинка каліграфії. Космонавти повинні не тільки добре працювати, а робити охайні записи в бортовому журналі. Спробуємо і ми бути охайними, відкрийте свій малий бортовий журнал і запишемо число та класна робота. Пропишемо число 12.

Дванадцять — символ космічного порядку і спасіння; Зодіаку; завершеності, вічності, повноти, сили, могутності. У багатьох міфопоетичних системах світу число 12 було символом 12 сузір'їв Зодіаку, символом довершеності. Воно відповідало геометричному дванадцятикутнику, символіка якого майже ідентична колу. Біблійний Єрусалим пронизаний символікою числа 12 (дванадцять воріт, дванадцять апостолів). В Апокаліпсисі — 12 коштовних каменів. У Греції та Римі нараховувалося також 12 верховних богів. У епосі середньовіччя фігурують 12 лицарів Круглого столу. Етрусська держава поділялася на 12 дрібніших земель, Ромул заснував інститут 12 лікторів. На Русі-Україні під Новий рік готували 12 страв. Таку саму кількість трав клали дівчата під подушку на Івана Купала. У фольклорі фігурують образи 12 місяців-братів. Окрім того, в давнину рахунок 12 однорідних речей вівся дюжинами. Це число означало верхню межу відліку, завершеність, а отже, силу, могутність. Не випадково історично споріднені слова «дюжина», «дужий», «дуже» (міцний, сильно). Символічне значення мала так звана чортова дюжина — 13. Це число у багатьох народів символізувало смерть і водночас початок нового життя. Чому? Бо воно порушувало числову цілісність, а отже було небезпечне, зле. Як не парадоксально, але в Давній Русі 13 мало... священне, божественне забарвлення. Свідченням цього є те, що найголовніший храм Софія Київська мала саме тринадцять куполів!

4. Графічний диктант.

Використовуючи геометричні фігури, намалюйте ракету за допомогою 4 геометричних фігур, а саме квадрата та 3 трикутників.

5. Робота над задачею. Робота з підручником.

Найскладніша на борту корабля — робота капітана. Він

повинен поставити перед командою задачу та вміти її розв'язати. Новий крок — розв'язування задачі.

Задача.

Було — 67 к.

Продали — 44 к.

Залишилося — ? к.] на ? к. більше

— Складіть та розв'яжіть задачу за умовою.

(У магазині було 67 кульок. На свято зустрічі космонавтів було продано 44 кульки. На скільки більше кульок продано, ніж залишилося?)

6. Фізкультхвилинка.

7. Розв'язування прикладів за темою.

— Наступний крок. Закріплення навичок віднімання двоцифрових чисел. Майбутні космонавти повинні вміти чітко й правильно обчислювати, щоб потім точно передати інформацію на Землю. Тому чітко коментуйте свої дії, застосовуючи вивчене правило.

74 — 32

85 — 23

65 — 21

97 — 34

55 — 12

78 — 22

8. Самостійна робота (2-й стовпчик прикладів самостійно).

9. Робота на комп'ютері.

— А от з роботою диспетчера, який прокладає шлях до зірок, вас ознайомить вчитель інформатики.

Вчитель інформатики. Ну, а зараз прямуємо до космодрому, де космічні кораблі не тільки стартують у космос, а й повертаються додому з космічних подорожей. Від професійної роботи диспетчера залежить життя та здоров'я космонавтів. Під час роботи на космодромі необхідно виконувати певні правила з техніки безпеки. Яких же правил треба дотримуватися під час роботи на комп'ютері?

(*Учні відповідають*). Кожному космонавтові треба знати, як працює космодром, як правильно запустити ракету в космос, як керувати посадкою корабля, який повертається на космодром. А космодром у нас не звичайний, а математичний. Ви будете виконувати роль диспетчера, якому необхідно правильно посадити ракету. На кожній ракеті приклад на віднімання. Порахуйте, будь ласка, і знайдіть правильну відповідь на диспетчерському пульті (там 6 варіантів відповідей, тільки одна правильна). Якщо відповідь правильна, та ракета сідає на космодром і лунає команда, що посадка пройшла успішно. А якщо відповідь не правильна, то ракета летить на інший космодром і вам зараховується помилка. Комп'ютер рахує правильні відповіді (зліва на пульті) і помилки. Наприкінці видає результат, скільки неправильних відповідей пролунало. Рахунок ведеться до 12 правильних рішень. А тепер увага! Всім зайняти свої місця за диспетчерським пультом керування. Ракети на вас уже чекають.

11. Гімнастика для очей.

1) Намалювати очима Сонце, нашу планету Земля (*кругові оберти в одну сторону*) та ще 2–3 планети поруч (*кругові оберти в іншу сторону*).

2) Малюємо зірку (*очі опустили вниз, підняли догори*) — 5 разів.

3) Подивилися далеко вперед, може, там летить космічний корабель, а потім — на свого носика — 5 разів.

4) Наша Галактика — безмежна. А знак безмежності — це перевернута цифра 8. Провели по ній оченятами.

5) Закрили очі, розслабили м'язи, порухували до 10, відкрили очі.

Повернулися до пульта керування космічними кораблями.

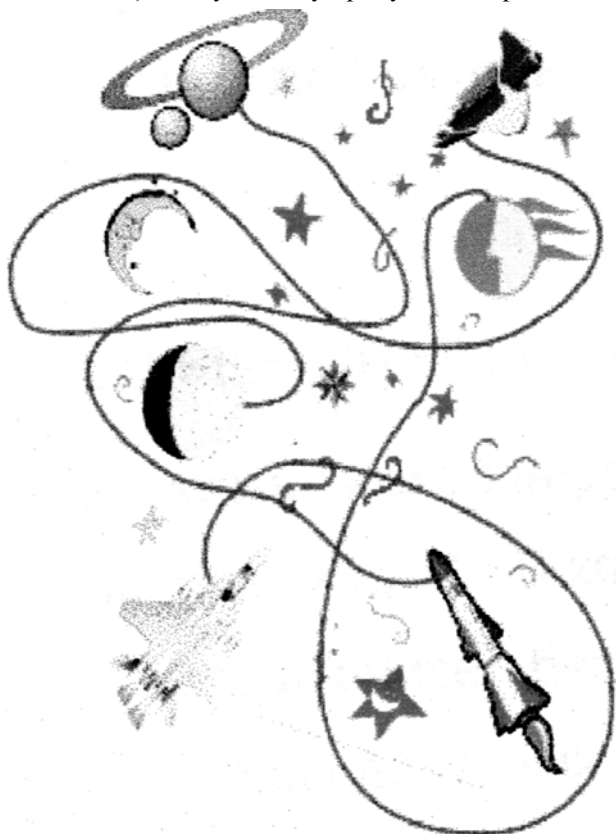
Увага, космодром закривається. Всі повернулися на свої місця. На згадку про далекі космічні подорожі вам керівництво космодрому дарує фотокартку далеких галактик. Але відбулася плутанина. З космодрому не видно, на

яку планету прилетить ракета. Диспетчери потребують вашої допомоги.

Домашнє завдання.

Визначити, на яку планету прямує кожна ракета.

12. Підсумок.

Ось і підійшло ваше випробування до кінця. Встаньте, будь ласка, ті діти, які отримали за урок по 2 і більше зірочок. Це ваші перші космічні нагороди. Молодці!

Пригадаймо всі кроки нашого уроку.

1-й крок. Усний рахунок.

Як називаються компоненти при додаванні?
Як називаються компоненти при відніманні?

2-й крок. Робота з геометричним матеріалом.

Яка фігура називається прямокутником?
Як знаходиться периметр прямокутника?

3-й крок. Хвилинка каліграфії.

Як по-іншому називається 12 однакових предметів?
Де зустрічається число 12?

4-й крок. Задача.

Якою дією розв'язуються задачі на різницеve порівняння?

5-й крок. Приклади.

Яке правило застосовували під час обчислення прикладів? Як віднімаємо двоцифрові числа?

Молодці! Ви не тільки пройшли всі випробування й зараховані у загін юних космонавтів, але й отримали найцінніший скарб у світі. Який – відгадайте, розставте числа по порядку.

А   Я   Н   Н   Н   З
3   6   2   5   4   1

А вам у дарунок – вірш. Прослухайте його, будь ласка.
На крилах свободи летять космонавти
В незнані світи, в мережі обнови.
Розумна людина лине до знань,
До правди, миру, любові.

І.М. Ващенко,
вчитель
м. Тростянець,
Сумська обл.

Письмове додавання двоцифрових чисел

Фрагменти уроку. 2 клас. Творча робота над умовою задачі

Мета. Ознайомити учнів із письмовим додаванням двоцифрових чисел; формувати вміння творчо працювати над умовою задачі; розвивати мислення; знайомити з економічними термінами; виховувати економне ставлення до часу, бережне ставлення до книжок, зошитів.

1. Знайдіть письмово суму чисел 28 і 69, поясніть розв'язання.

2. Розв'яжіть приклади: 34 + 48 56 + 19 43 + 38 42 + 27

Самоконтроль.

– Якщо правильно розв'яжете приклади, прочитаєте слово – економічний термін.

82   69   81   75

б   к   н   а

Робота з «Економічним словником».

– Прочитайте, що означає слово «банк».

«Хвилинка економіки»

– Де краще зберігати гроші? Чому?

На уроці працюватиме «банк». За правильні відповіді – «гроші». Переможе та бригада, яка внесе в «банк» найбільший внесок.

3. Перевірте розв'язання письмово.

27 + 44 = 71   7 + 15 = 92
57 + 24 = 82   53 + 19 = 72

4. Розв'язання задачі практичного змісту.

«Хвилинка економіки»

Для чого потрібно збирати макулатуру? Як треба ставитися до зошитів і книжок?

Задача.

Учні 2-А класу зібрали 45 кг макулатури, а учні 2-Б класу – 38 кг. Скільки кг макулатури зібрали обидва класи?

5. Гра «Знайди відповідь».

Наш Цифрозаврик, що охороняє дорогу в Королівство Часу, зіпсував плямами приклади. Розв'язати їх неможливо, але можна назвати приклади, відповіді яких більші за 50.

25 + 5*   65 + **   28 + 1*
7* - 11   44 - **   72 + **
37 + 3*   66 - 3* 92 + 1*

6. Підсумок уроку.

– Що вивчали на уроці? Що допоможе вам економити час?

- Який економічний термін вивчили?
- Чому слід тримати гроші в банку?
- Яка бригада зробила найбільший внесок у наш «банк»? (Підбивається підсумок змагання).

1) Порівняти вирази.
 $36 + 52 \cdot 99 - 13$ $23 + 35 \cdot 79 - 21$
 $67 - 25 \cdot 21 + 21$ $69 - 25 \cdot 24 + 15$

2) Виконати письмово.
 $38 + 29$ $37 + 46$
 $81 - 48$ $95 - 69$

3) Дібрати таке число, щоб рівність $97 - * = 32$ була правильною.

4) Задача. У мішку було 48 кг цукру. Продали – 13 кг. На скільки більше кілограмів цукру залишилося, ніж продали?

5) Обчислити письмово.
 $42 + 49 - 64$ $57 - 28 + 46$

6) Від числа 76 відняли задумане число й отримали 33. Знайти задумане число.

7) Скільки на малюнку чотирикутників? Прямокутників? Квадратів?

8) Задача. Два однакові акваріуми з рибками коштують 39 грн. Один акваріум коштує 9 грн. Скільки гривень коштують усі рибки?

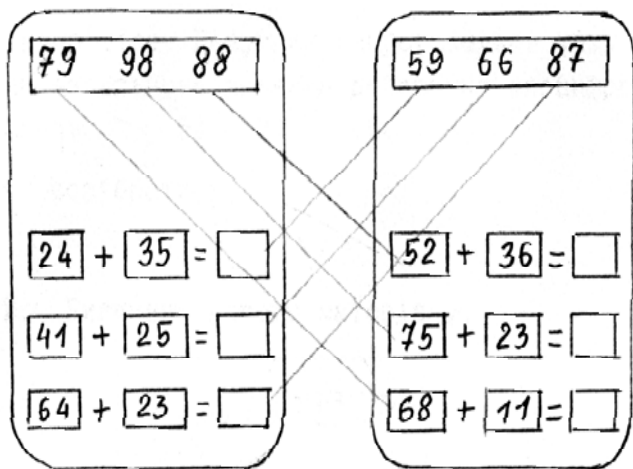
Л.Ю. Москалюк,
вчитель
м. Ізюм,
Харківська обл.

Застосування загального правила додавання двоцифрових чисел

Мета. Навчити застосовувати загальне правило додавання двоцифрових чисел до випадків обчислень виду $54 + 30$, $54 + 3$; розвивати логічне мислення та математичне мовлення учнів.

1. Робота в парах.

(Роздати на парту два однакових за кольором калькулятори із закритими екранами, де записані відповіді до завдань парного калькулятора).

(Калькулятори у формі перфокарт).

Обчисліть приклади.

Взаємоперевірка: «ввімкніть» екран, перевірте роботу сусіда по парті.

Покажіть сигнальною карткою правильність обчислення.

2. Усний рахунок.

– Що таке мобільний телефон?

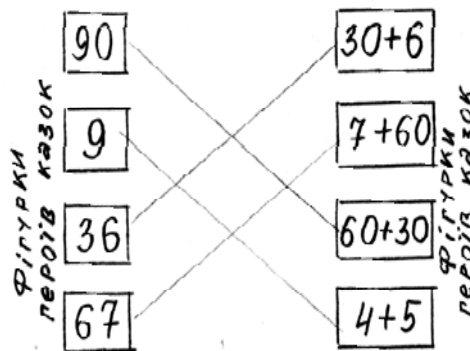
– У Розумника є такий.

(Показати модель).

– Які ще бувають телефони?

– Хто допомагає здійснювати телефонний зв'язок?

– Декілька «робітників зв'язку» є сьогодні в нашому класі. Зараз вони з'єднають телефонним зв'язком героїв казок.

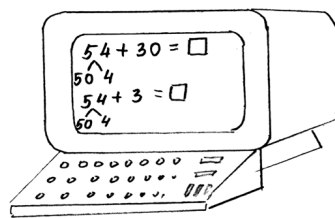
– Перевірте, будь ласка, правильність зв'язку, сигналізуючи картками.

– Хто ж і кому телефонує?

3. Повідомлення теми.

– А ось і комп'ютер. Розумник запрограмував тему уроку. Це застосування загального правила додавання двоцифрових чисел до обчислень виду $54 + 30$, $54 + 3$.

Спробуємо розібратися.

4. Розв'язування з поясненням:

$54 + 30$, $54 + 3$.

5. Самостійна робота.

– Поясніть, як обчислювали, яким правилом користувалися.

6. Спробуйте допомогти зайчику відшукати «відчинені» ворота і зірвати капустинку.

(Називати числа і геометричні фігури).

– Складіть вирази.

$(30 + 60 + 10 = 100)$

$(90 - 20 + 30 = 100)$

7. А білочка, стрибаючи з дерева на дерево, опинилася далеко від дупла. Допоможіть їй повернутися додому.

$(27 - 20 - 2 + 5 - 4 = 6)$

М.Ю. Козік,
вчитель
с. Воскресинці,
Івано-Франківська обл.

Олімпійське сходження

Фрагмент уроку

Мета. Формувати обчислювальні навички, вчити розв'язувати задачі за коротким записом.

1. Ознайомлення зі змістом та завданням уроку.

— Сьогодні ми з вами проведемо «фізкультурну» математику, або «математичну фізкультуру».

Ми станемо учасниками математичної олімпіади. І, як усі олімпійські чемпіони, намагатимемося зійти на п'єдестал переможцями. А крокувати до перемоги ми будемо з Олімпіком.

Ну що ж! У дорогу!

Голос (фонозапис).

Стій! Не біжи!

До п'єдесталу не спіши!

Перш ніж перемогу святкувати,

Треба ці сходинки подолати.

Щоб на першу сходинку стати,

Треба результати цих прикладів сказати

І зашифроване слово прочитати.

2. Усний рахунок.

1) 21 зменшити на 4	17 - н
2) Від 33 відняти 32	1 - а
3) 11 збільшити на 10	21 - с
4) До 11 додати 11	22 - т
5) Від 40 відняти 30 і відняти 9	1 - а
6) 50 збільшити на 30, на 60	20 - р
7) Суму чисел 12 і 20 зменшити на 10	22 - т
8) До 17 додати 7 і додати 10	34 - !

— А тепер знайдіть букву, яка в алфавіті стоїть під номером, що відповідає нашим результатам, і прочитайте.

З першим завданням ми впоралися. Фразу прочитали: «На старт!».

Можемо разом з Олімпіком стати на першу сходинку.

Голос.

Ну що ж, перший успіх з вами,

Та перемога ще за горами.

До «човникового бігу» прошу приготуватись

І приклади кругові розв'язати.

3. Кругові приклади.

26 + 13	39 - 9	56 - 30
44 - 20	30 + 14	
60 - 4	24 + 13	37 + 23

— Ще з одним завданням ми впоралися. Час далі на сходинку піднятися.

Голос.

Другу сходинку успішно ви подолали,

Бо колективно всі працювали.

А чи зумієте ви самостійно приклади розв'язати

І третю сходинку подолати?

4. Самостійна робота (по групах).

I група (трикутник)

20 + 8	23 + 2
60 - 1	10 + 5
62 - 2	43 + 2

II група (квадрат)

30 - 2	19 + 6
54 + 5	8 + 7
60 + 2	50 - 5

III група (прямокутник)

13 + 5 + 10	11 + 13 + 1
24 + 25 + 10	38 - 20 - 3
72 - 30 + 20	28 - 5 + 22

IV група (чотирикутник)

16 + 7 + 5	37 - 17 + 5
60 - 20 + 19	23 + 12 - 20
89 - 10 - 20	34 + 21 - 10

Завдання.

Знайти периметр геометричних фігур. (Завдання записані на геометричних фігурах).

— Молодці. Третю сходинку ви теж зуміли подолати. До перемоги залишилося зовсім небагато попрацювати.

А тепер ми можемо і на четверту сходинку стати.

Голос.

А тепер уважні будьте,

Над задачами поміркуйте.

Усно питання скажіть,

А розв'язок запишіть.

5. Розв'язування задач.

№ 1. Дві команди у футбол грали.

У першій команді двом гравцям

Червоні картки показали,

Тому до кінця вони в неповному складі грали.

Ви задачу правильно розв'яжіть

І скільки всіх футболістів до кінця

На полі грало, скажіть.

№ 2. Туристам завдання дали:

За три дні щоб вони 65 км подолали.

Першого дня вони 25 км пройшли,

Другого — ще 25 км пройти змогли.

Щоб у кінцевий пункт прийти,

Скільки кілометрів треба їм третього дня

пройти?

№ 3. У футбольних змаганнях

33 учні участь узяло.

У волейбол — на 3 учні менше грало.

Скільки учнів, скажи, усього змагалось?

— Ось і четверту сходинку можемо ми залишити і на п'яту стати.

Голос.

П'ята сходинка — сходинка-веселинка.

Уважно малюнок подивіться,

Правильно геометричні фігури назвіть,

Не помиліться!

Г.І. Марцинів,
вчитель
м. Тербовля,
Тернопільська обл.

Морські історії, які трапилися з героями під час подорожі Математичним океаном

Фрагмент уроку

Мета. У цікавій формі закріпити одержані дітьми знання прийомів усного і письмового додавання і віднімання двоцифрових чисел, закріплювати вміння складати і розв'язувати задачі за коротким записом на вивчений матеріал. Розвивати кругозір, увагу, логічне мислення, кмітливість, спостережливість та обчислювальні навички шляхом виконання різноманітних завдань.

1. Математичний диктант.

— Ви не задумувалися, коли і хто перший здійснив кругосвітне плавання?

Ось послушайте. Але, щоб добре і надовго запам'ятати, запишемо всі числа, які будуть зустрічатися у моїй розповіді.

Понад чотири століття тому вперше було здійснено кругосвітнє плавання. У морську кругосвітню подорож з Іспанії вирушило п'ять невеликих кораблів. Вів ескадру сміливий адмірал-мореплавець Магеллан. Ця подорож тривала майже три роки. Вона була дуже важкою. З подорожі повернувся лише один корабель. На його палубі залишилося вісімнадцять моряків. Ця кругосвітня подорож мала велике значення для науки. Експедиція Магеллана, обійшовши навколо Землі, підтвердила, що Земля — це куля.

— Що можете сказати про записані числа?

— Прочитайте числа в порядку спадання.

— Яка кінцева гавань нашої подорожі?

(Гавань «Доброта»)

— Скільки звуків (букв) у цьому слові?

— Що означає це слово?

— Поставте до нього питання.

— Де живе Доброта?

— Я думаю, що живе в добрій людині.

Можливо, у серці доброї людини.

На мою думку, доброта живе серед нас.

1. Далі за курсом айсберг. (Пояснити значення).

На льодову гору веде Стежечка обчислень.

2. Стежечка обчислень. (Повторення табличного і поза-табличного додавання і віднімання в межах 20).

(Малюнок айсберга, на брилах-скелях якого написані «ланцюжки» виразів).

— Коли виконаємо правильно обчислення, то знайдемо винагороду. (Маленькі кораблики з відповідями. Учні записують відповіді в зошитах, потім перевіряють).

— Молодці! З першою перешкодою ми впоралися.

А за айсбергом невеличкі рифи, з кожного із них виглядає число, яке попереджає, щоб корабель не сів на мілину.

29

15

14

(Розклад чисел на розрядні доданки, усно).

— Як пов'язані ці числа з нашим «екіпажем»?

(У нашому «екіпажі» 29 матросів, серед них 15 дівчаток-морцячок, 14 хлопчиків-матросів).

— Запишіть ці числа і підкресліть розряди (одиниці й десятки).

3. Самостійна робота. (Диференційовано).

1) Два учні самостійно біля дошки виконують письмові обчислення, а потім пояснюють.

1-й учень: суму чисел 32 і 19 (51, 48, 50).

2-й учень: різницю чисел 44 і 16 (28, 38, 24).

2) (Парусники різних кольорів).

Сильні учні — виконати письмові обчислення:

$$\begin{array}{r} 36 \\ + \\ \hline 25 \\ \hline 61 \end{array} \quad \begin{array}{r} 82 \\ - \\ \hline 44 \\ \hline 38 \end{array} \quad \begin{array}{r} 48 \\ + \\ \hline 13 \\ \hline 61 \end{array}$$

Слабовстигаючі — виписати вирази, які розв'язані неправильно, і знайти їхні значення:

$$\begin{array}{r} 52 \\ - \\ \hline 18 \\ \hline 60 \end{array} \quad \begin{array}{r} 62 \\ - \\ \hline 14 \\ \hline 48 \end{array} \quad \begin{array}{r} 7049 \\ - \\ \hline 43 \\ \hline 37 \end{array} \quad +13$$

62-неправильно

(Коментовано. Зелені кораблики).

3. Самостійно обчислити значення виразів:

4. Завдання на кмітливість.

По курсу в нас острови під назвою Кмітливія. (Незвичні завдання Барона Мюнхаузена, дотепні задачі-жарту).

— Під час цієї зупинки треба бути дуже уважними, добре слухати завдання.

Острів Задачник.

1) Кмітливі-матроси починають заняття о 9 год., а закінчують о 13 год. Скільки годин тривають заняття?

2) З однієї гавані вирушили одночасно парусник і теплохід. Але в іншу гавань вони прибули в різний час. Чому? Хто перший?

3) На палубі сиділо два коти й один матрос. Скільки всього було ніг? (2)

Острів Навпаки.

1) Якщо Антон вищий від Петра, то Петро... (нижчий від Антона).

2) Якщо сестра старша від брата, то брат... (молодший від сестри).

3) Якщо залізо важче від вати, то вата... (легша від заліза).

Острів Побрехеньки Барона Мюнхаузена.

— Його морські історії незвичайні. Хочете переконатися?

Пірнув аж на дно я

У море студене.

І раптом акула прямує

До мене.

Роззявила рота, як тільки могла.

А я тут як свисну!

Вона й утекла!

І ще одна пастка барона.

Рибу в морі ловлять майки.

Піднімали діти чайки.

В хвилі весело пірнають.

І на сонці загоряють.

— Далі наш курс — порт **Задачник**.

Сьогодні ми розв'яжемо задачі про воду.

Здається, що все ми про неї знаємо дуже добре. Вода — найпоширеніша рідина у світі. Людина і все живе на Землі користується нею, як тільки з'являється на світ. Але вчені вважають, що вода — найзагадковіша рідина на світі, й дослідження її таємниць тільки починаються.

Пам'ятаєте, в казках є «жива» і «мертва» вода? Так ось, виявляється, що це так і насправді. Жива вода для рослини — коли випадає дощ із хмарки, він прекрасний для

росту листків і гілок, а також урожаю, мертва — штучне поливання, корисне для росту коріння і коренеплодів. Вода буває легка і важка, прісна і солона, тверда і газоподібна. Майже три частини нашої планети зайняті океанами і морями.

Твердою водою — снігом і льодом — покрита п'ята частина суші. Від води залежить клімат планети. Вчені вважають, що якби не вода, то Земля давно би перетворилася на безжиттєвий камінь. Тіло людини на 68% складається з води.

Г.П. Ситник,
вчитель
сmt Верхній Рогачик,
Херсонська обл.

Усне додавання виду $76 + 4$. Розв'язування задач на дві дії

Мета. Формувати в учнів навички і вміння застосовувати загальний прийом додавання двоцифрових чисел до випадків виду $76 + 4$; вдосконалювати навички розв'язування текстових задач на дві дії; виробляти вміння розпізнавати геометричні фігури; розвивати логічне мислення, уяву, творчі здібності учнів; виховувати почуття відповідальності, охайність; прищеплювати інтерес до математики через дидактичні ігри та логічні завдання.

Розв'язання прикладів.

— І ось ми в лісі. Взимку в лісі тихо-тихо, лише під ногами рипить сніг. Деякі звірі на всю цю пору поховалися у своїх норах.

Кого із звірів ми можемо зустріти?

Які птахи залишилися на зиму?

І ось...

Впав сніжок на лужок.
Бігли звірі повз стіжок.
Білобокі і вухаті,
Косооки і вусаті,
Як же звірів цих назвати?

— Але чому вони такі зажурені? Вони готуються до занять у лісовій школі й не можуть згадати, за яким правилом додають двоцифрові числа. Допоможемо зайчикам?

Малюнок зайчика

Малюнок зайчика

$18 + 26$

$42 + 39$

$46 + 28$

$25 + 17$

Запишіть відповіді.

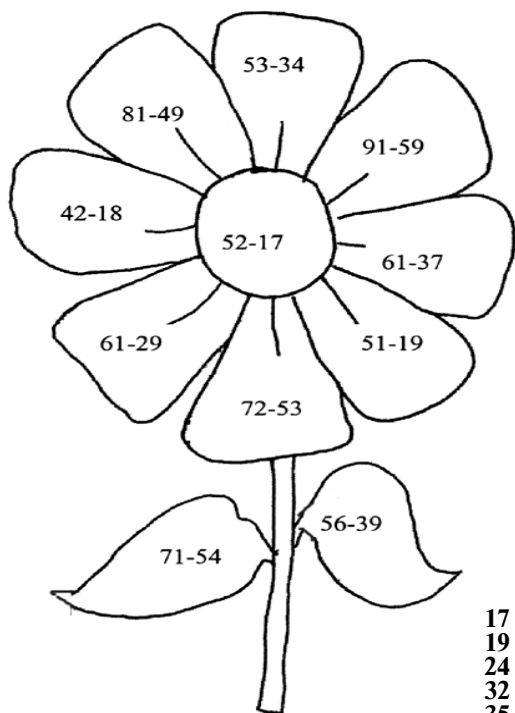

Н.С. Попович,
вчитель-методист
м. Київ

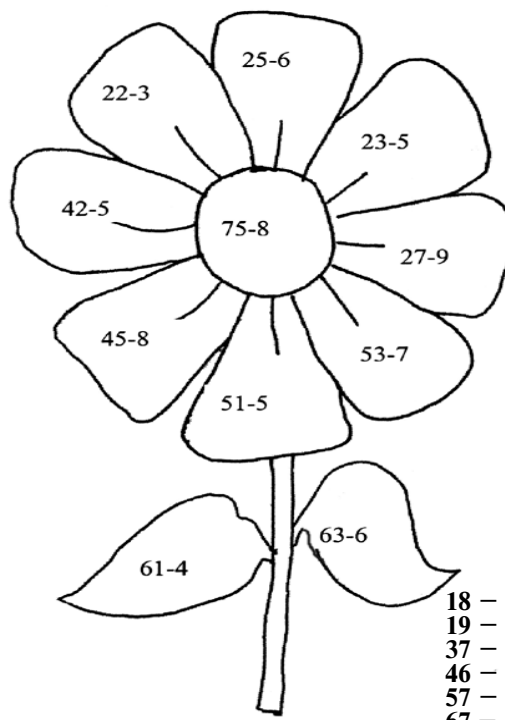
Квітка-восьмиквітка і прийоми віднімання

Віднімання двоцифрових чисел з переходом через десяток

Віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток

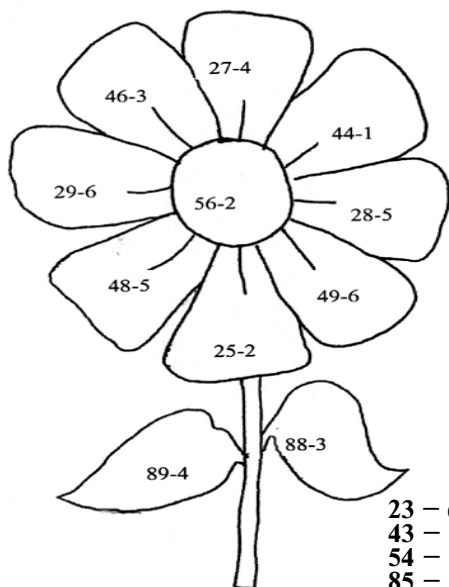
17 — зелений
19 — фіолетовий
24 — синій
32 — оранжевий
35 — жовтий

18 — червоний
19 — зелений
37 — синій
46 — жовтий
57 — зелений
67 — фіолетовий

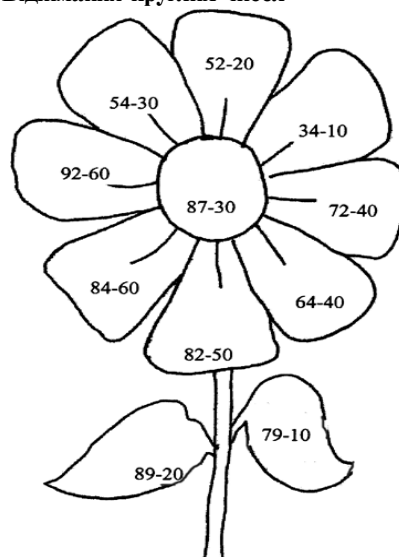

Віднімання одноцифрових чисел без переходу через десяток

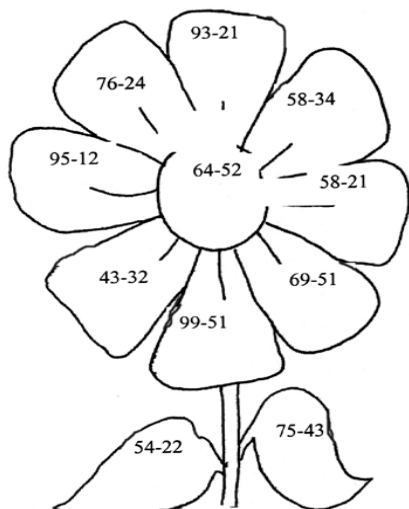
- 23 – фіолетовий
- 43 – синій
- 54 – жовтий
- 85 – зелений

Віднімання круглих чисел

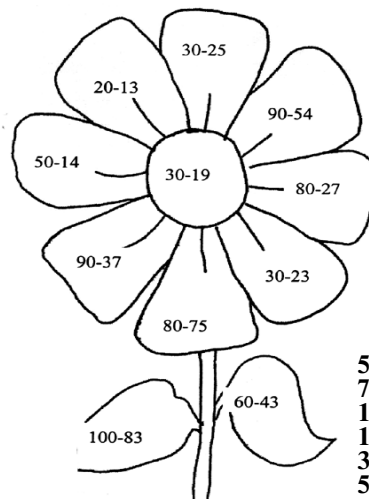
- 24 – синій
- 32 – жовтий
- 57 – червоний
- 69 – зелений

Віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток

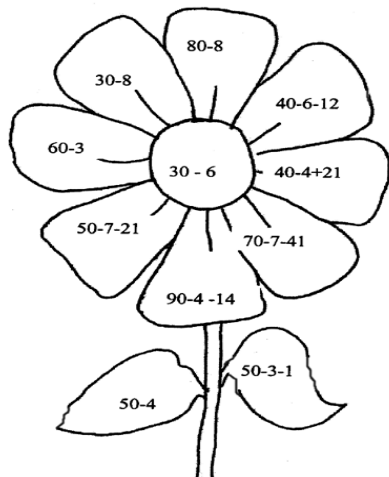
- 11 – синій
- 12 – сірий
- 18 – зелений
- 24 – оранжевий
- 32 – світло-зелений
- 37 – жовтий
- 48 – блакитний
- 52 – коричневий
- 72 – червоний
- 83 – фіолетовий

Віднімання двоцифрових чисел від круглих чисел

- 5 – жовтий
- 7 – червоний
- 11 – коричневий
- 17 – зелений
- 36 – фіолетовий
- 53 – синій

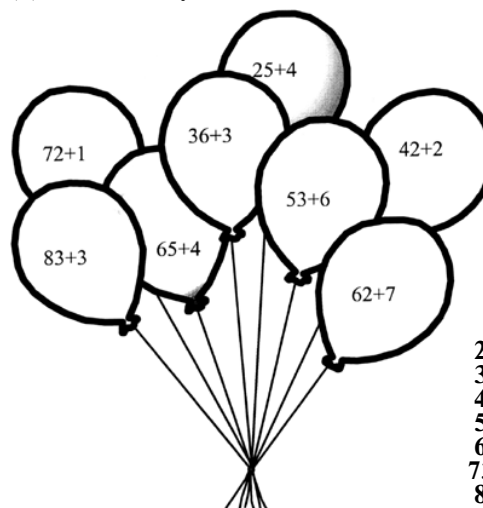
Віднімання одноцифрових чисел від круглих чисел

- 22 – синій
- 24 – фіолетовий
- 46 – зелений
- 57 – оранжевий
- 72 – жовтий

Додавання і віднімання у 2-му класі на кульках

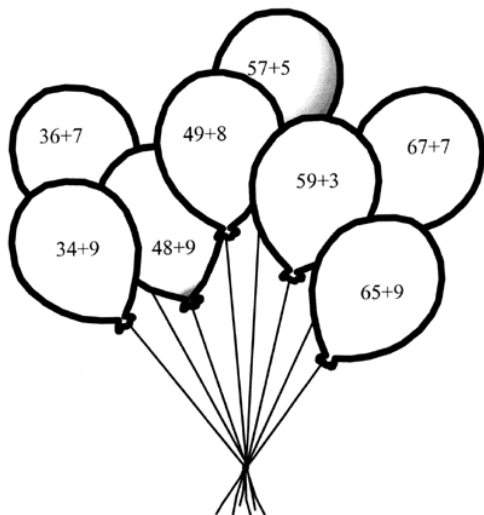
Додавання типу 25 + 4

- 29 – зелений
- 39 – червоний
- 44 – оранжевий
- 59 – жовтий
- 69 – фіолетовий
- 73 – коричневий
- 86 – синій

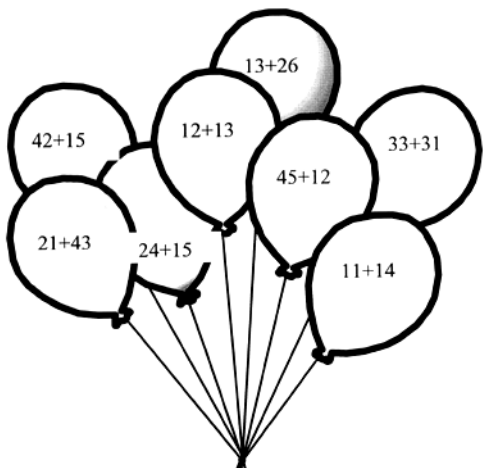

Додавання типу $25 + 7$

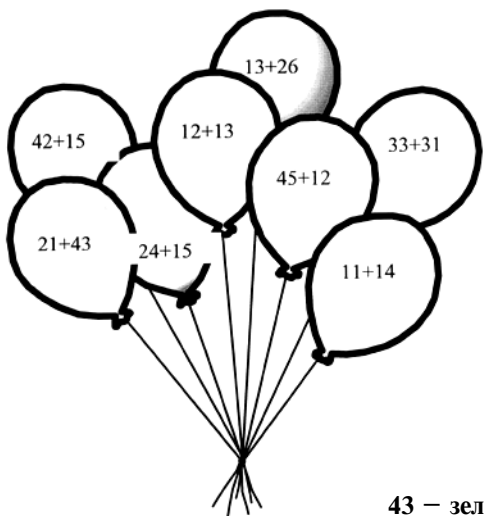
- 43 – зелений
- 57 – червоний
- 62 – синій
- 74 – жовтий

Додавання типу $25 + 31$

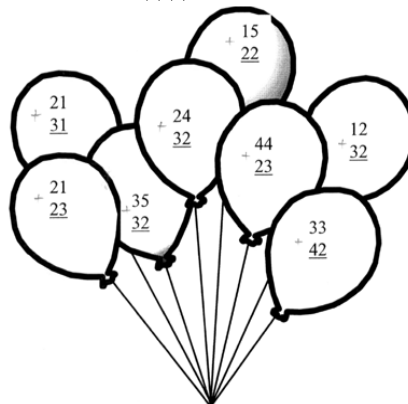
- 25 – синій
- 39 – червоний
- 57 – жовтий
- 64 – фіолетовий

Додавання типу $36 + 27$

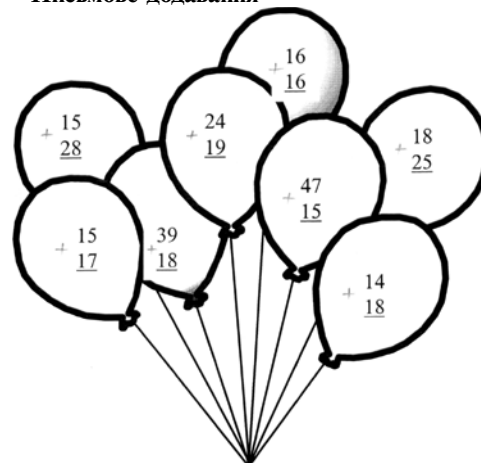
- 43 – зелений
- 52 – жовтий
- 67 – синій
- 84 – червоний

Письмове додавання

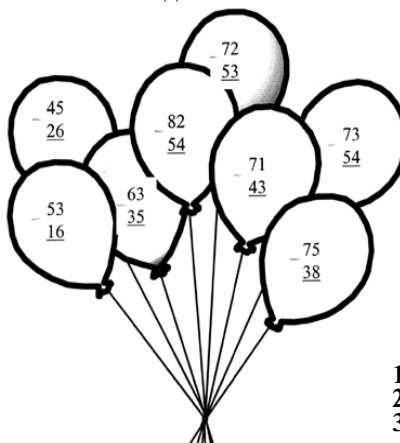
- 37 – зелений
- 44 – жовтий
- 52 – оранжевий
- 56 – фіолетовий
- 67 – синій
- 75 – червоний

Письмове додавання

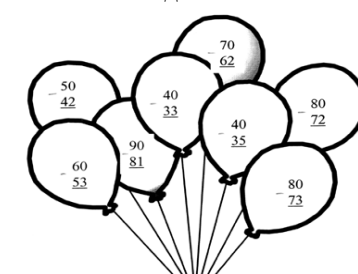
- 32 – жовтий
- 43 – синій
- 57 – червоний
- 62 – фіолетовий

Письмове віднімання

- 19 – оранжевий
- 28 – синій
- 37 – зелений

Письмове віднімання

- 5 – синій
- 7 – жовтий
- 8 – фіолетовий
- 9 – зелений